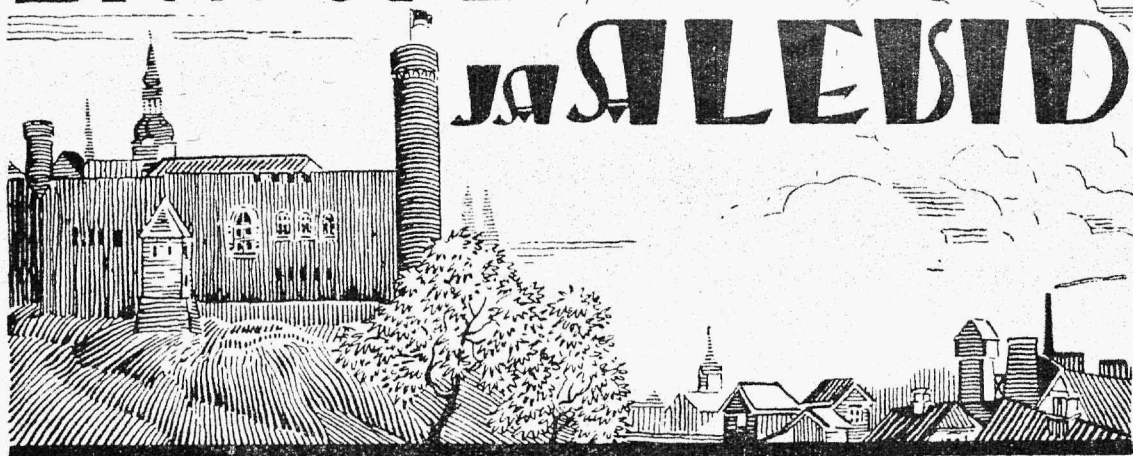

LINNAD

JA LINNAD

»EESTI LINNADE LIIDU HÄALEKANDJA«

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas.   Vastutav toimetaja: V. Smetanin.
Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, Pikk 6.

Ilmub 10 korda aastas.

VIII aastakäik.

Numbri hind 25 senti.

Nr. 9

29. veebruaril

1936

SISU.

Mõnest küsimusest isikunimede omapä-
rastuse alal — *Ed. Roos.*

Perekonnanimede kaitseregistrist —
O. Angelus.

Narva-Jõesuu suvituskoha tekkimine
ja arenemine kuni 1899. a. —
mag. A. Soom.

Eesti Linnadeliidu tegevusest.

Kroonika.

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADELIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti LinnadeLiit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 9	Toimetus ja talitus: Eesti LinnadeLiit, Tallinn, Pikk 6, telefon 431-58.	29. veebruaril
VIII AASTAKÄIK	Ilmub 10 korda aastas. Numbri hind 25 s.	1936

Mõnest küsimusest isikunimede omapärastuse alal*).

Ed. Roos.

Kohtuministeeriumi Kodifikatsiooniosakonna redaktor.

(Järg.)

2. Muudetavad perekonnanimed.

Eestistatavate (võõrapäraste) ja muudetavate (halvatähenduseliste ja -kõlaliste) perekonnanimede kohta on Siseministeeriumi Üldosakond püstitanud vastavad põhimõtted ning teinud need ringkirjaliselt teatavaks kõigi omavalitsuste perekonnaseisuametnikele. Neid põhimõtteid on käsitletud ning interpreteerinud Siseministeeriumi Üldosakonna abidirektor O. Angelus ühtlasi sellesama ajakirja veergudel (vt. nr. 8/VII—1935, lk. 115 ja nr. 1/VIII—1935, lk. 5—6). Arvestades aga selle küsimuse olulisust, tohiks olla õigustatud mõned lisamärkmed ning meenutused.

Eestistatavad perekonnanimed. Siia kuuluvad teatavasti puhtvõõrapärased (*Stahlberg, Valdmann, Müller, Abručnikov, Mudrets, Gailit, Viitol* jne.) ja poolvõõrapärased nimed, s. t. liitsõnalised eesti ja võõrkeele ainega (*Rannaberg, Laasfeld, Kõrvemann, Tõnisson, Metsasson* jne.), samuti nimed mis koosnevad eesti sõnast või eesnimest ja võõrkeele tuletuslopust (*Rebasov, Oinaskov, Jaanov, Kuuskler, Kuuslich*, jne.) ja lõppeks häälikuliselt, foneetiliselt võõrapärased nimed (*Grepp, Bakler, Gender, Pääške, Šipai* jm.), s. t. nimed, mis parandatunagi ei muutu eestipäraseiks (*Pakler, Pääske, Šipai* — on erapooletud; vrd. aga: *Brido — Priido* või *Priidu, Birk — Pirk, Tafel — Tahvel, Say — Sai, Rööandt — Rüänd*). Seda laadi perekonnanimede saatuse otsustamine ei esita üldiselt raskusi. On ju siin võõrapärastuse tunnused väga ilmsed.

Kuid meie võõrapäraste, või täpsemalt — eestistamist vajava nimikonna koostis on hoopis kirevam. On ju kogukalt nimesid, mille algupära pole üldse kindlaksmääratav. Siseministeerium nimetab neid oma ülalmainitud ringkirjas erapooletuiks. Täpsemalt väljendades kuuluvad erapooletute liiki nimed, mis ei evi mingit sõnalist tähendust eesti keeles ega võõrkeelis, näiteks *Pärval, Naska, Medri, Oller, Raaper, Tinit, Albok, Lasimer, Runtel* jms.

Asjaomased ametiisikud teavad väga hästi, kui võrd sageli tuleb kokkupuuteid säärast laadi perekonnanimedega. Igal üksikjuhtumil tuleb hoolikalt kaaluda, et ei jäetaks püsima võõrapärast või vähemalt tingimata eestistamist vajavat erapooletut nime. Sest valdav enamus erapooletuid perekonnanimesid pole oma häälikuliselt koostiselt paremad võõrapärasteist. Püsi väärib erapooletu nimi täiel määral siis, kui ta on foneetiliselt eestipärane. Kuid kõrvuti kõnesoleva patustusega on samavõrra võimalik teine, nimelt vastupidises suunas — et lubatakse hüljata täiesti eestipärasteid, mehiseid nimesid, nimesid, mis kujutavad täpselt mingit eesti sõna. Sest esimesel muljel erapooletuna tunduva nime algupära otsustamisel tuleb arvestada mitte ainult meie ühis- ja kirjakeele sõnavara, vaid samuti murdesõnu, haruldaseks muutunud sõnu, igasuguseid uudisõnalisi loomunguid ja lõppeks ka kohanimed. Loomulikult on lootusetu sel alal teostada täielikku kontrolli kas või sel lihtsal põhjusel, et puudub kogu eesti sõnavara sisaldav sõnaraamat. Siiski meil on säärase hinnatav teos nagu Wiedemann'i

*) Vt. „Linnad ja Alevid“ nr. 8 — 1936.

sõnaraamat. Akadeemilise Emakeele Seltsi poolt väljaantud täiendused („Lisasõnastikud“) mainitud sõnaraamatule pole kahjuks üldsusele kättesaadavad. Tõsi küll, ka Wiedemann'i sõnaraamat on juba mõnda aastat trükist otsas ning muutunud raamatuturu haruldiseks. Arvestades kõike seda, on ulatuslikuma ning lõpliku kontrolli teostamine mõeldav ainult keskasutises — Siseministeeriumis.

Kuid Siseministeerium ei teosta ainult kontrolli, vaid ta annab ka nõuannet, lahendab kahtlased küsimused. Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 22 näeb ette: „Riigi- ja omavalitsuste ametnikud, kellele Siseminister Perekonnanimede korraldamise seaduse § 2 põhjal on pannud perekonnanimede ja nimede eestistamise ja muutmise sooviavalduste otsustamise, esitavad asja otsustamiseks Siseministrile, kui tekib kahtlus...“ Edasi järgneb 6 punktis kahtlusvõimaluste loend. Nõuande saamiseks on võimalik ning ühtlasí soovivat pöörduda ka Nimede Eestistamise Keskbüroo poole. Mitmed perekonnaseisumetnikud on kõik kahtlusalused nimed välja kirjutanud ning saatnud need kogu ulatuses Keskbüroole otsustamiseks. Need nimestikud on piltlikuks tõendiks, kui võrd hädasti vajatakse nõuannet. Jääb ainult loota, et tulevikus nõuande soovimised saageneksid. See on hüveks nii perekonnaseisumetnikele kui ka nimede omapärase liikumisele.

Vaatlesime eespool erapooletute perekonnanimede ühte liiki. Kuid on veel teinegi liik. Siia kuuluvad nimed, millel on aluseks meie oma sõnad, mis aga häälikuliselt ühtuvad täpselt mõne võõrkeele sõnaga. Näiteid: saksa — *Ader, Alt, Haar, Oder, Ost, Lang, Saat, Ein, Andre, Sage* jmt.; läti — *Osa, Osis, Padure, Pala, Patvere, Ridas, Riba, Tase, Tulis, Vaga, Aukla* jt.; vene — *Karp, Ugor, Perila, Udar* jt. Sääraseid kokkusattumusi võib tuua ka rootsi ja soome keelest, samuti ükskõik millisest teisest keelest. Kehtivate põhimõtete kohaselt võib kõnesolevat laadi nimesid muuta, kuid erilist vajadust seks ei ole, „sest kui hakkaksime muutma puhteesti-tüvelisi nimesid, millele leiduvad juhuslikud homonüümid võõrkeelis, jõuaksime välja mõnikord naeruväärsusteni. Näiteks kuuluksid siis muutmisele niisugused nimed nagu *Tamm* ja *Lind*, mis Skandinaaviaski sageli esinevad, isegi „*Saar*“. Nõnda sõnab prof. J. Mägiste („Eesti nimi“, lk. 8). Ent nagu näeme all-

pool, on selline kokkusattumus hoopis määravam võetavate nimede juures.

Halvatähenduselised ja -kõlalised perekonnanimed. Teame oma perekonnanimede tekkeajaloost, et need pole kaugeltki vaba valiku seadused. Meie esivanemaile sageli sõna otsest mõttes anti nimed, kusjuures nime saaja soov ei mänginud mingit osa. Nimede andmise tegelik teostaja oli tavaliselt mõisa opman. Ja kui me oma perekonnanimede seas leiame otse rõvedaid, ebakirjakeelseid, siis peame nende tagant otsima küll opmani isiklikkude vahekordade õien-damist ning kättemaksu. Küllap seda võimalust mõtleski kindralkuberner Paulucci, kui ta Liivimaa kirikuvalitsust palus valvata, et „talupojad rumalaid ja sündmata“ nimesid ei võtaks. Sest kuidas on mõeldav, et talupoeg ise oleks hakanud taotlema sarnast nime.

Arvustades ülalöeldut, on mõistetav, miks Perekonnanimede korraldamise seadus võimaldab halva või labase tähendusega perekonnanimede muutmist ühel alusel võõrapärastega. Iseasi on aga see, kuidas sisustada ning piiritella mõistet „halvatähenduseline“. Nimede eestistuse liikumise algaastal avaldatud albumis „Eestlasele eesti nimi“ võtab mag. J. Aavik kirjutises „Missuguseid nimesid ja mispärast tuleks muuta“ näiteks järgmise seisukoha: „Kuid muudetavate nimede arv suureneb veel märksa, kui nende juure ka veel need nimed arvame, mis esteetilisel põhjusel tuleks muuta. On olemas nimelt terve rida inetumaid nimesid. Inetumate nimede hulka tuleb lugeda kõige päält kõiksugu ebaviisakad ja ropud sõnad... Edasi tuleks hoida niisuguste inetute nimede eest, milledeks on kõiksugu vähem suursuguseks peetud loomade või asjade nimetused, näit. *Lehm, Vasikas, Oinas, Piip, Pytt, Puss, Toru*... Inetumaiks teataval määral peaksin ka suurt hulka ühesilbilisi nimesid, nimelt niisuguseid, millede lyhikesele vokaalile järgneb pikk konsonant või kaksikkonsonant: *Kipp, Köpp, Kukk, Pukk, Täks, Plöks, Päts, Neps* jne.“ Aavik'u kirjutisega ülalsteeritud osas ei ühine aga albumi toimetuse, nagu nähtub vastavast märkusest kirjutise juures.

On pikematagi ilmne, et kui otsustavaks teguriks jäetaks nime muutmisel nimekandja maitse, siis sõidaksime otsesteed ummikusse. Kujukaid näiteid pakuvad selles suhtes Siseministeeriumi nime-muutmissooviavaldiste läbivaatamise ko-

misjoni (30. I — 8. V m. a.) protokollid. Neist nähtub, et muuta on tahetud näit. järgmisi nimesid: *Ives, Jõudvald, Kass, Karus, Kodanik, Käo, Kärnik, Kärp, Lippassaar, Murakas, Nõlvik, Nurk, Paljak, Raudkammitš, Tasak, Tarikas, Tõll, Tuvik, Vaik, Vihalem, Vammus, Västriik jpt.*

Lähemas minevikus on halvatähenduseliste nimede muutmise kohta korduvalt sõna võtnud prof. A. Saareste, kelle suhtumine sesse küsimusse on peaaegu diametraalselt vastupidine mag. J. Aavik'u omale. Saarest'e arvates võiksid olla muudetavad „ilmselt ebatsensuurised" (*Peer*) või teotavalt sõimusõnalised (*Jabur*)“ nimed, püsima peaksid aga näiteks järgmised: *Rott, Päits, Oinas, Sopp, Oriik, Lammas, Mullikas, Tont, Pott, Punn jt.* (vt. „Postimees“ 15. II 1935). Prof. Saarest'e seisukohaga ühtuvaid arvamusi on ajakirjanduses vilksatunud korduvalt.

Kahtlemata peab nimede muutmine olema rahvuspoliitiline liikumine, s. t. taotlema võõrapäraste nimede kadu. Vähemalt möödunud aasta algupoolel oli halvatähenduselisuse tõttu muuta lubatud nimede protsent tõesti liiga suur ning halvatähenduselisus liiga avaralt tõlgendatud. Hiljem leidub patustusi hoopis vähem. Ja näib, et Siseministeeriumi ringkirjas perekonnaseisuametnikele võetud kesktee ses küsimuses on „kuldne“.

3. Võetavad perekonnanimed.

Ent liialdused ning patustused meie senise eestipärase nimevara suhtes pole siiski nimede eestistuse ala olulisemaid küsimusi ega pahesid. Hüljatud nimed muutuvad paratamatult minevikuks. Nad ununevad ja eksimused nende vastu ei häiri meid sel lihtsal põhjusel, et nad ei puutu meile ette. Hoopis tähtsam on võetavate nimede nägu. Sest need on olevik ja tulevik. Neid peame nägema ning kuulma, arvestama ning arvustama. Otse samuti kui nende kandjaid. Seepärast peab iga uus nimi vastama teatud põhinõudele, eeskätt neile nõudele, mis asetab nimede omapärastamine kui rahvuspoliitiline nähtus. Vastasel korral pole nenede teke õigustatud. Kuid hea eesti nimi nõudleb peale mainitu veel muudki.

E e s t i p ä r a s u s e k ü s i m u s. Seaduse postulaat sel alal kõlab järgmiselt: „... uueks perekonnanimeks ei või olla ... perekonnanimi, millel võõrkeelne kuju“. Algnõudeks on seega eestipärane kuju.

Perekonnanime eestipärasuse tunnused määratleb Siseministeeriumi Uldosakond oma ringkirjas (nr. 981—15. VI 1935) perekonnaseisuametnikele järgnevalt: „Eestipärasteks tuleb lugeda perekonnanimed: 1) mis on selgelt eestikeelsed ning eestipärase foneetikaga...; mis ei ole küll tähenduslikult selgelt eestikeelsed, kuid on eestipärase foneetikaga ning tuletatud eesti käändsõna- või kohanimeliidetega; 3) mis küll praegu midagi ei tähenda, kuid oma häälikkombinatsioonilt on eestililmeline; siia rühma tuleb eriti lugeda eestipärased kohanimed, mil praegu puudub selge tähendus...“

Selle lühikese valandusega (eespoolsest tsiteeringust on jäetud välja näited) on antud kõik oluline — üldjoonis. Kuid ükski vormel pole nii täpne, et suudaks näha ette tegeliku elu oma tuhandetahulisuses. Seepärast allpool mõned täiendavad märkmed.

Esmalt erapooletud nimed. Neid taotletakse uuteks nimedeks üsna sageli. Ja paljud perekonnaseisuametnikud osutavad nende suhtes liiga heldet vastutulekut. Ükski loogiline ja sirgjooneline tegevus ei või lubada vastuolusid. Kuna ka erapooletud nimed on muudetavad resp. eestistatavad, nagu väljendatud eespool, siis on ometi endastmõistetav, et uueks nimeks neid võtta ei saa. See ei hõlma mitte ainult sõnalise tähenduseta erapooletuid nimesid, vaid ka neid, mis on küll täiesti eestipärased, kuid ühtuvad tähttähele teatavate võõrkeelte sõnadega. Järelikult pole võetavad näiteks järgmised nimed: *Ein, Lang, Lauter, Heide, Saat, Ring, Veste, Enge jt.* (kõik langevad häälikuliselt kokku saksa sõnadega); *Padure, Paduse, Pala, Ragana, Ridās, Riba, Saime, Tase, Tulis, Aukla* (kõigil täpsed häälikulised vasted läti keeles); jms. Tõsi küll, mõned kõnesolevat laadi nimed on antud, nagu *Renne, Rinne. Veste jt.* Kuid siin on tegu õnnetute „läbilipsamistega“, eranditega.

Äsjamainitud reegel ei kandu aga täies ulatuses enam liitsõnalisile perekonnanimedele. Liitsõnalised perekonnanimed ja samuti nimed, mis on tuletatud lühendus- või tuletuslõppudega, loetakse korralikeks eesti nimedeks selgi juhtumil, kui nende esimeseks liitosaks või põhisõnaks on nn. erapooletu sõna, näit.: *Aasmäe, Aasna, Valdre, Valdoja, Altmäe, Haarna, Adermäe, Ostla*. Mõistagi pole enam erapooletuks tunnustatav nimi, mis esindab

mingi võorkeele sõnaga kokkulangeva sõna genetiivset, essiivset või ablatiivset kuju. Nõnda siis on täiesti eestipärased: *Aasa, Aasast, Aasalt, Eina, Einast, Einalt* jms. Hoopis ettevaatlikumat suhtumist nõuavad aga liitsõnalised nimed, millede võõrsõnaga ühtuv eesti sõna on järelosiseks. Tüübilisiks näiteks on siin *vald*-sõnaga lõppevad nimed, eriti eestipärastunud eesnimedele liituvana. Seepärast võiks vaevalt olla laitmatud eestipärased perekonnanimed näiteks järgmised: *Andering, Metslang, Heimsaat, Seinvald, Sardvald, Jaakvald, Meriost* jpt. Lõppeks kolmas juhtum. Vaevalt tarvitseb kinnitada, et kui lükatakse tagasi nimed nagu *Ein, Lang, Heide*; siis loomulikult on lubamatud ka nende liitmoodustised *Einlang, Langheide, Saatvald, Reinvald, Haarein, Langader* jne.

Eri vaatlust nõuab Siseministeriumi Üldosakonna ülaltsiteeritud ringkirja eestipäraste tunnuste teine punkt. Seda kaldutakse tõlgendama liiga avaralt. Mainitud punkt tunnustab eestipäraseiks perekonnanimed, mis ei ole küll tähenduslikult selgesti eestikeelsed, kuid on eestipärase foneetikaga ning tuletatud eesti käändsõna- või kohanimeliidetega. Siia peavad kuuluma ka liitsõnalised perekonnanimed, millede esimene osis pole selgesti eestikeelne, kuid evib eestipärast foneetikat. Sääraseid nimesid leidub huljana nimedevalimikus „Eesti nimi“. Tegelik elu näitab aga, et ei taotelda kodanikkude poolt (mõnigikord perekonnaseisuametniku nõusolekul) mitte ainult erapooletu algusosaga nime, näiteks *Nortamm, Vurtmäe, Reiniste*, vaid koguni kombinatsioone võõrsõnadega, nagu näiteks *Andersoo, Andersoon, Leisesalu*. Viimaseist palju õigustatumad pole ka nimed nagu *Engmaa, Endmaa, Mannsalu* jt., sest nende esimene osa meenutab ikkagi eelkõige vastavat saksa sõna.

Eri rühma patustusi eestipärase perekonnanime vastu moodustavad nimed koostisega: võõrapärane eesnimi + mingi eesti sõna. Siin satume kokku imeliku vastuoluga. Nagu käesoleva kirjutise algosas näeme, tuleb teha kindlat vahet eestipärase ja võõrapärase eesnime vahel. Pole näiteks võimalik võtta eestistamiskorras eesnimesid: *Hans, Jakob, Marten, Martin, Paul, Vüllem* jt. On ainuke loogiline järeldus, et neid pole võimalik võtta ka eestipärase perekonnanimena, ükskõik kas otseselt sel kujul või mingi järelli-

tega. Kui aga hoolimata sellest võime, jälgides senivõetud perekonnanimesid, kirjutada välja järgmised nimekujud: *Hansalu, Hanssoo, Jakobsoo, Martensoo, Martinsoo, Paulsoo, Villemsoo, Villemsoon* — siis on siin küll tegemist kahetsusväärta arusaamatusega. Need on puhtal kujul seadusvastased. Seda lihtsat tõsiasja ei pea perekonnaseisuametnikud unustama, kui kodanik esitab sooviavaldisest säärast laadi uue nimega.

Perekonnanimed õigekeelsuslikust küljest. Kuna meil paigutuslikult püütakse tõsta keeleoskuse taset kirjatähelises väljenduses, kuna meid järjest solvavad õigekeelsuslikud vigased sildid kauplusil, aiaplankudel, vigased väljendid filmes, plakateil, kuulutatustahvleil ja mujalgi avalikus pruugis, siis peame püüdma, et neid patustusi meie õigekeelsuse vastu ei tõstaks lisaks veel eestitamise ja muutmise korras tekkivad perekonnanimed. Kestab ju perekonnanime põlvdest põlvedeni. Meie endised nimed on kahetsusväärtselt vigased. Uute, päev-päevalt lisanduvate nimede ülesandeks jääb seepärast ühtlasi mõjustus, et endised tõuseks õigekeelsuslikult nende tasemele.

Nime keeleline laitmatuus on nõue, mitte soov. Perekonnanimede ja nimede korraldamise määrus lausub esimeses paragrahvis: „Perekonnanime võtmisel või muutmisel ja nime muutmisel ei saa võtta uueks perekonnanimeks või nimeks säärast, mis ei vasta eesti keele õigekeelsuse eeskirjadele.“ Järelikult uue nime või perekonnanime andmisel õigekeelsuse nõuete vastu eksimine on samastatav seaduse vastu eksimisega. Perekonnanimed nagu *Lillebärg, Maddisoo, Pärnu, Terris, Vette* jt. olgu seepärast hoiatuseks, milline laitmatu eesti perekonnanime olla ei tohi. Üldreeglina kehtib perekonnanimede suhtes põhimõte, et neid kirjutatakse samade grammatilis-ortograafiliste reeglite järgi nagu harilikke üldsõnugi. Kuid on ometi terve rida erandeid. Siseministerium esitab need oma ringkirjas neljas punktis. Allpool järgneb nende kohta mõningaid illustratsioone ja täiendusi.

1) Perekonnanimesid võidakse kirjutada nende häälendamise kohaselt mittegrammatiliselt, kui liitsõnaline perekonnanime keeletarvitaja praeguses teadvuses ei tundu enam selge liitsõnana või kui tema liitsõnaline tähendus on muutunud ebaselgeks, näiteks *Tampere* (õigekeelsuse

reeglid nõuavad siin *Tampere*), *Saulep*, *Süvalep*, *Oksaare* (peaks olema *Okksaare* või *Okssaare*), *Kassaare* (peaks olema *Kasssaare*), *Põlma* (eeldades, et siin on algkujuks *Pöllmaa*, analoogiliselt kohanimemele *Põlkküla*), *Pütsepa* (eeskujuks *Rätsepa*) jt. Kuid eeldust „keeletarvitaja praegune teadvus“ ei või tõlgendada liiga avaralt. Ilmselt on näiteks järgmised lubatud nimed vigased: *Enmaa* (peab olema *Ennmaa*), *Linntam* (p. o. *Linntamm*), *Mikhein* (p. o. *Mikkhein*), *Pikmäe* (p. o. *Pikkmäe*), *Piksaar* (p. o. *Pikksaar*), *Presjärv* (p. o. *Pressjärv* või *Preesjärv*), *Puusep* (p. o. *Puu[s]sepp*), *Ragmets* (p. o. *Ragmets*), *Randlep* (p. o. *Randlepp*), *Tomsar* (p. o. *Toomsar*, õieti *Toomsaar*), *Tõnsoo* (p. o. *Tõnnsoo*, või olgu siis *Tõnso*) jt.

2) Kui perekonnanimeks võetakse kohanimi, siis võib seda võtta vastavalt kohanime kirjutusviisile, arvestamata õigekeelsuse nõudeid, näit. *Tamsalu* (keeleliselt õige *Tammsalu*), *Haapsalu* (keeleliselt õige *Haabsalu*), *Põltsamaa* (peaks olema *Põltsamaa*), *Rakvere* (õigekeelsuse kohaselt *Rakkvere*), *Pikküla* (peaks olema *Pikkküla*), *Naestemäe* (õige oleks *Naistemäe*), *Mustamäta* (õige *Mustamätta*) jt.

3) Kui perekonnanimele vastav üldnimi algab häälikuga *h*, siis on võimalik perekonnanimede kirjutamisel see *h* jätta ära näit. *Aavik*, *Unt*, *Einavere*. See punkt viib meid otsapidi murdeliste joonte piirkonda, kuid väga tagasihoidlikult. Vaadeldes parandusküsimust, nägime, et perekonnanimele võtmisel võib rakendada mitte ainult murdesõna, vaid ka muid murdepärasusi. Meie kirjakeel ei tunne häälikuid *o*, *ä* ja *ü* kaugemal esimest silpi, kuid perekonnanimedes võib neid rakendada (*Palo*, *Perä*, *Käbü*; *ä-d* ja *ü-d* ei peeta siiski soovitavaks). Lubatavad on samuti nimekujud, kus kirjakeele pikale täishäälikule vastab mingi kaksiktäishäälik (*Saad*, *Laast*, *Paas* asemel *Suad*, *Luast*, *Puas* või *Soad*, *Loas*, *Poas*; *Päisuke*, *Hääl*, *Pääs*, *Määre* asemel *Peasuke*, *Heal*, *Peas*, *Meare*; *Küüs*, *Küün*, *Nüüitse* asemel *Küüs*, *Küün*, *Nüüitse*; jm.), kus kaksikkaashääliku asemel on sõna algul üks (*Kruus*, *Kraav*, *Klaas*, *Traat*, *Trepp* asemel *Ruus*, *Raav*, *Laas*, *Raat*, *Repp*), samuti *Kollane* asemel *Köllane*, *Teose* asemel *Teokse*, *Laose* asemel *Laokse*, *Heina* asemel *Haina* ja palju muid murdelisi kujusid ja jooni.

4) Kui liitsõnalise perekonnanime lõpus on *-maa*, *-soo*, *-saar*, siis võib seda

lõpposa kirjutada ka *-ma*, *-so*, *sar*, näiteks *Põldma*, *Männapso*, *Oissar*. See reegel nõuab vastavalt hilisemaile tõekspidamisile ja reeglipärastamisile üsna ulatuslikku kohendamist.

Esmalt *-maa* ja *-ma* rakendamise küsimus. Prof. Mägiste sõnab „Eesti nime“ sissejuhatavas osas selle kohta järgmist: „Poleks võimatu eelnevais juhtudes (s. t. nimed nagu *Alemaa*, *Kesamaa*, *Odramaa*) ka lühem *-ma*. Kuid see lühendatud liide tundub soovitatav juhtumel, kus *-maa* liidetakse kaashäälikulisele tüvele ja seejuures eriti, kui sõna (esimene silp) on kolmandas vältes: *Luhntma* (või ka *Luhntmaa*), *Kaskma*, *Põldma*...; eelmiste kõrval siis ka *Pajusma*, *Lepisma*...“ Teatavasti „Eesti nime“ sissejuhatav osa koostati ja trükiti varem ja alles siis valimikuusa. Põimides alles valimiku ennast, kujunesid ses küsimuses kindlad seisukohad. Nõnda siis näeme, et valimik eelistab kujusid *Alemaa*, *Lepismaa*, mitte *Alema*, *Lepisma*.

Arvustades öeldut, tuleb *-maa* ja *-ma* küsimuses käia järgmiste reeglite järgi: Kolmandavälte l i s i s s õ n u s on häälduse poolest *-ma* alati parem kui *-maa*, liitugu ta kas täishäälikule (nagu *Kaldrema*, *Põldrema*, *Kandrema*, *Kildama*, *Oidrema*, *Saardema*, *Oosema*) või täishäälikule (nagu *Raudma*, *Ruidma*, *Uusma*, *Valgma*, *Randma*, *Põldma*); siiski — kus *maa* tähendus on väga ilmne, seal on *aa*-line kuju siiski sobivam (*Kaldamaa*), — või kui nimelt soovitakse *maa* tähendust säilitada (*Põldmaa*). Teisevälte l i s i s s õ n u s peab täishääliku järel olema alati *-maa* (järelikut *Hallamaa*, *Hellemaa*, *Lillemaa*, *Vellemaa*, *Kannumaa*, *Oosimaa* jm.), kuid kaashäälikule liitudes sobib ka *-ma* siis, kui esimene silp on ilmselt pikk ja pole võimalik asetada rõhku teisele silbile (näiteks *Aarisma*, *Tuugerma*, *Vaaderma*, *Heiderma*, *Illurma*, *Lillepma*, *Kannelma*). Siingi olgu rõhutatud — kui *maa* tähendus on väga ilmne (nagu *Kallasmaa*, *Tallermmaa* jne.) või kui nime võtja soovib *maa* tähendust säilitada, siis on *-maa* eelistatavam. E s m a v ä l t e l i s i s s õ n u s peab alati olema *-maa*, ükskõik kas on tegemist liitumisega täishäälikule (nagu *Rajamaa*, *Külamaa*, *Võsammaa*, *Tulimaa*, *Lehemaa*) või kaashäälikule (nagu *Odermaa*, *Küdermaa*, *Avarmaa*). Tõsi küll, meie kohanimede eeskujul tohiks siingi võimalik olla *a*-line kuju, kuid selles tüübis võib rõhk kergesti kanduda teisele

silbile (näiteks *Avárma, Odérma, Edérma*), eriti teeksid seda eesti keelt vähe tundjad ja välismaalased.

Eranditult kehtib *-ma* rakendamise suhtes kõigis tüüpides, s. t. olgu nime esimene liitosa esimesel, teisel või kolmandal vältel — põhimõtte, et tulemuseks ei tohi olla infinitiivkuju, *ma-te* gevusnimi. Seega tuleb kahetseda näiteks järgmiste perekonnanimede olemasolu: *Koitma, Kualma, Peitma, Rajama, Varama, Viitma* jt., seda pahem, et need on kirjakeele tavalisimad ajasõnad.

Samuti nagu *-maa* pole ka *-saar* eranditult lühendatav. Kõigepealt tähendatagu, et liitudes täishäälikuga lõppevale sõnale, on väga sageli *-saar* asemel parem *-ssaar*, (näit. *Laanessaar, Pedassaar, Kõossaar, Hüessaar* jt.). Viimasel juhtumil on lühendi *-ssar* (omastav kääne *-ssari*) tarvitamine võimalik eriti kolmandavärtelisis sõnus: *Oissar, Kõossar, Käössar, Teessar, Aossar, Uussar* (vrd. aga *Oisar, Kõosar, Käosar, Teesar, Aosar, Uusar* — kõik ebasobivad), kuid ka muil juhtumel, kui *saare* tähendus enam teravasti esile ei kerki: *Järvessar, Pärnassar, Perassar, Kaerassar*. *-saar* asemel *-sar* on võimalik kolmandavärtelisis kaashäälikuga lõppevais sõnus eriti siis, kui tähendus kaldub hämaruma: *Tamsar, Metsar, Hintsar, Jäässar, Maatsar, Piksar* jm.

Mis puutub *-soo* või *-ssoo* lühendamise, siis juba „Eesti nime“ sissejuhatavas osas ollakse väga tagasihoidlik selle soovi-

tamise suhtes: „Mõnikord oleks võimalik lühend *-(s)so*: *Männikso, Pedakso, Laugasso* jne., kuid tundub võõrastav.“ Ning vastavalt sellele seisukohale leiame valimikus endas ainulistena *Pedaksoo, Laugassoo* jne. Hilisemad tõekspidamised keelavad juba *-soo* lühendatud kuju rakendamise eranditult. Ja kui eradeid siiski näib olevat, siis on need kohanimeist või hoopis muud algupära. Arvestades eelnevat, argu kordugu edaspidi enam näiteks järgmist laadi perekonnanimed: *Avarso, Aveso, Heinso, Jaakso, Juaso, Laanso, Mannso, Mägiso, Rajaso* jm.

Vaadeldud liitsõnaliste perekonnanimede lõpposade lühendamise kõrval on piiratud määral veel *-puu* asendatav *-bu*-ga, nimelt helilise kaashääliku järel, näiteks *Pihelbu, Toombu, Mannerbu*. Lõpposa *-roo* ei sobi lühendada, samuti pole *-ro* õigustatud lühenduslõpu *-ru* asemel (näiteks *Hindro*), sest *-ru* on algselt tuietusliite *-ur* (*kangur*) omastavaline kuju (*kangur* — *kangru*), seepärast on *o*-line kuju täiesti põhjendamata.

Juhtumil, kui liitsõnalises perekonnanimes on algosaks eesnimi, siis peab see sealses rakenduses olema samavõrra veatu nagu eesnimenagi. Näiteks eesnimede *Adam* ja *Peeter* kõrval pole millegagi õigustatud kujud *Adam* ja *Peter*, need ei vasta meie õigekeelsuse nõudeile. Pidades silmas seda, jäägu negatiivseiks eeskujudeks senini eestistamiskorras saadud perekonnanimed *Adamsoo, Petersoo*.

(Järgneb.):

Perekonnanimede kaitseregistrit.

O. Angelus.

Siseministeriumi Üldosakonna abidirektor.

Perekonnanimede korraldamise seaduse § 16 (RT 30 — 1935) põhjal peetakse Siseministeriumis perekonnanimede kaitseregistrit, kuhu võivad endid lasta kanda kõik need kodanikud ja nende õigusjärglased, kes pärast 17. detsembrist 1919 on eestistanud oma perekonnanime või muutnud oma eestipärase perekonnanime selle halva või labase tähenduse või halva kõla tõttu, samuti ka need kodanikud, kellel on põline eestipärane perekonnanimi.

Perekonnanimede kaitseregistrisse kandmise kuludeks tuleb tasuda 15 kr., millise summa Siseministeriumi saabu-

mise päevast loetakse vastav perekonnanimi kantuks tähendatud registrisse.

Perekonnanimesid, mis on kantud perekonnanimede kaitseregistrisse, ei saa anda teisile kodanikele, arvatud välja perekonnanimede kaitseregistrisse kantud perekonnanime omaniku sugulased, kui neil selleks temalt kirjalik nõusolek.

Perekonnanimede kaitseregistrisse kantud perekonnanime andmise keeld ei käi nende kodanikkude kohta, kelle perekonnanimede muutmise sooviavaldisist on kuulutatud „Riigi Teatajas“ enne vastava perekonnanime perekonnanimede kaitsere-

gistrisse kandmist, kuid tähendatud sooviavaldiste vastu võib esitada vastuvaidlusi üldisel alusel.

Enne perekonnanimede kaitseregistrisse puutuvate küsimuste üksikasjalist käsitlemist toogem paar üldist märkust selle kaitseregistri kohta.

Perekonnanimede kaitseregister, mis pandi kehtima Perekonnanimede korraldamise seadusega, pole uuduseks, vaid see seati sisse juba Nimekorralduse seadusega (RT 52 — 1934). Kaitseregistri mõte seisab selles, et kodanikud, kellel on eestipärane perekonnanimi, mis on saadud endise perekonnanime eestistamise teel või halvakõlalise või -tähendusliku eestipärase perekonnanime muutmise teel või kellel põline eestipärane perekonnanimi, saaksid ennast kaitsta oma perekonnanime määramise vastu neile sootuks võõraile isikuile. Seda kaitsmist saab teostada kehtiva seaduse põhjal kahel viisil: vastuvaidlustega, mis antakse neile ametnikele, kes on kuulutanud perekonnanime muutmise soovist „Riigi Teatajas“, ja kaitseregistrisse kandmisega.

Esimene tee on tülilik, kuid — vähemalt mõnel puhul — odavam. Kodanik, kes ise tahab valvata selle järele, et temale võõrad isikud ei võtaks endale tema perekonnanime, peab ise lugema kõik „Riigi Teataja Lisa“ numbrid, milles ilmuvad perekonnanimede muutmiste sooviavalduste kuulutised. Kuna pea kõik „Riigi Teataja Lisa“ numbrid on täis selliseid kuulutisi, tuleb kodanikul, kes tahab seista oma perekonnanime määramise valvel teistele kodanikele, lehitseda läbi kõik numbrid, kusjuures tal siiski võib veel juhtuda, et üks või teine kuulutis jääb silmapaari vahele. Ka ajalehis ilmuvad väljavõtetena „Riigi Teataja Lisast“ kuulutised perekonnanimede muutmiste kohta, kuid ajalehis võib kogemata mõni kuulutis jääda välja, samuti võib kodanikul kuulutiste lugemisel üks või teine perekonnanimi jääda silmapaari vahele ja tagajärjeks on, et lugemisest polnudki palju kasu. Pealegi on küsitav, kas see isiklik kontroll ongi palju odavam. Iga vastuvaidlus tuleb varustada ühekroonise tempelmargiga; kui vastuvaidlus on jäetud näiteks omavalitsuse perekonnaseisuametniku poolt tagajärjeta, võib kodanik kahe nädala jooksul pärast otsuse tegemist kaevata siseministrile (kaebus saadetakse vastava omavalitsuse perekonnaseisuametniku kaudu), kuid ka see kaebus tuleb va-

rustada ühekroonise tempelmargiga. Nii et juhtumil, kui kodanikul tuleb kirjutada 15 vastuvaidlust ja need kõik rahuldatakse, ongi tal tasutud kaitseregistri maks. Kui aga mõni vastuvaidlus jäetakse rahuldamata ja selle vastu kaevatakse, on 15 kr. tasutud veel vähema arvu sooviavaldiste vastu protestimise puhul. Praegusel perekonnanimede hoogsa muutmise ajajärgul pole seejuures sugugi haruldaseks juhtumiks, et perekonnanimi, mis on hakanud meeldima kaaskodanikele, leiab laialdast pooldamist ja seetõttu ka määramist.

Teine tee perekonnanime kaitsmisel selle määramise vastu võhivõõraile on lihtsam. Kui kodanik laseb oma perekonnanime kanda kaitseregistrisse 15-kroonise maksu eest, on Siseministeerium ise kohustatud valvama selle järele, et kodaniku perekonnanime, mis on kantud kaitseregistrisse, ei antaks võhivõõraile isikuile, ja tema sugulasist ainult neile, kellele ta kirjalikult on lubanud määrata oma perekonnanime.

Ülaltoodu põhjal olgu omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude tähelepanu juhitud mõnele asjaolule, mille vastu kiputakse patustama ja mis on otseses seoses nende perekonnaseisuametnikkude tegevusega ühenduses kaitseregistri olelusega.

Paljud perekonnaseisuametnikud asuvad seisukohal, et seni, kui kodaniku võetud perekonnanimi, resp. põline eestipärane perekonnanimi pole kantud perekonnanimede kaitseregistrisse, ei tule rahuldada kodanikkude vastuvaidlusi nende perekonnanimede määramise puhul neile võõraile isikuile. See seisukoht pole õige. Nagu juba tähendatud, näeb Perekonnanimede korraldamise seadus ette kaks teed perekonnanimede kaitsmisel nende määramise vastu võõraile isikuile: 1) igakordse vastuvaidluse ja 2) kaitseregistrisse kandmise tee. Kumma tee kodanik valib, on tema asi ja sõltub tema töökspidamisest ja rahanduslikest võimalusist. Kuid asjaolu, et kodaniku perekonnanimi pole kantud kaitseregistrisse, ei evi tähtsust vastuvaidluste lahendamisel. Ühe sugukonna perekonnanime määramine sellele sugukonnale võõrale isikule pole kooskõlas Perekonnanimede korraldamise seaduse mõttega, sest selle seaduse § 8, p. 4 järgi tahetakse muuseas anda kodanikele võimalus säilitada sugukonnanime, ja § 8, p. 3 järgi lubatakse eristada perekonnanime,

kui see on liiga laialt tarvitusel. Seetõttu on Siseministeeriumi praktika järgi leidnud üldiselt rahuldamat vastuvaidlused, mis rajatud neile motiividele. Samale seisukohale on asunud ka Riigikohus, kes küll tegi otsuse endise seaduse põhjal, mida aga tuleb arvestada, kuna kehtiv seadus selles osas ei erine endisest seadusest (Riigikohtu otsus Sergei Grüner'i perekonnanime muutmise asjas, Riigikohtu Administratiivosakonna toimetis nr. 556/II — 1933). Arvestades seda, on omavalitsuste perekonnaseisuametnikele Siseministeeriumi Üldosakonna ringkirjaga 24. maist 1935, nr. 751 soovitatud juhtida perekonnanime muuta soovija tähelepanu sellele, et nad ei valiks uueks perekonnanimeks juba olemasolevat või sellist, mille võtmiseks on varem avaldanud soovi mõni teine kodanik.

Ühenduses sellega olgu omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude tähelepanu juhitud sellele, et vastuvaidlused kuuluvad eranditult kõik tempelmaksustamisele (avaldiselt 1 kroon ja igalt harilikult suurusga lisalt 20 senti). Seda unustavad perekonnaseisuametnikud sageli ja võivad seetõttu sattuda sekeldusisse võtmata jäänud tempelmaksu tõttu. Tempelmaksustamisele kuuluvad samuti omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude poolt eitavalt otsustatud vastuvaidluste puhul siseministrile esitatavad kaebused, mis tulevad teadupärast esitada vastava omavalitsuse perekonnaseisuametniku kaudu (Perekonnanime korraldamise seaduse § 3, RT 30 — 1935). Viimased on seepärast ka tempelmaksu tasumise kontrollijad. Siin tuleb pidada silmas, et Maksudevalitsuse seletuse põhjal 12. juunist 1935, nr. 131/G tuleb lugeda tempelmaksust vabaks kaebused, mis esitatakse perekonnanime või nime eestistada või halvatahenduselise eestipärase perekonnanime muuta soovija poolt Perekonnanime korraldamise seaduse § 4 alusel.

Kuna, nagu nähtub vastava seaduse tekstist, perekonnanime kaitseregistrit peetakse Siseministeeriumis, võib tekkida arvamus, et omavalitsuste perekonnaseisuametnikel üldiselt ei tule teha tegemist kaitseregistrisse puutuvate küsimustega, arvatud välja ülaltoodud küsimused, mis seisavad ühenduses vastuvaidluste ja kaebustega.

Tegelik elu aga näitab teist. Kodanikud, kes eestistavad oma perekonnanime, teevad seda praegu rõhuvast enamuses

omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude kaudu. Muutes perekonnanime, pöörduvad need kodanikud tihti ka mitmesuguste küsimustega perekonnanime kaitseregistri alalt omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude poole, kes pole sageli asjaga kursis, kes pole teadlikud ühe või teise küsimuse peensusest ja kes seetõttu pöörduvad seletuste saamiseks Siseministeeriumi poole küll kirja-, küll telefoniteel. Esinevate küsimuste lahendamisele ongi pühendatud alljärgnevad read.

Kõigepealt peavad perekonnaseisuametnikud pidama silmas, et kaitseregistrisse võivad endid lasta kanda vaid need kodanikud, kel on põline eestipärane perekonnanime või kes juba on muutnud oma perekonnanime tema võõrapärasuse või halva tähenduse või kõla tõttu eesti keeles. See endastmõistetav ja Perekonnanime korraldamise seaduse § 16 selgesti väljendatud mõte pole kahjuks kõigile perekonnaseisuametnikele selge. Paaril korral on Siseministeeriumi saabunud avaldusi, mis võeti vastu ja saadeti edasi perekonnaseisuametniku poolt ja millega paluti kanda kaitseregistrisse perekonnanime, mida kodanik ei kannagi veel, mille saamiseks ta vaid esitas sooviavalduse. Kuigi perekonnaseisuametnik tunustas perekonnanime muutmise põhjuse küllaldaseks ja saatis vastava kuulutise „Riigi Teatajale“, pole sellega veel kodanik omandanud seda perekonnanime, mille ainuõigusele ta pretendeerib kaitseregistrisse kandmisega. Isegi üks perekonnaseisuametnik tahtis selliselt juba kaitsta ette oma tulevast perekonnanime. Sellised lood — õnneks ei juhtu neid palju — tekitavad asjatult kirjavahetust Siseministeeriumi ja vastava perekonnaseisuametniku vahel, sunnivad ministeeriumi saadud raha tagasi saatma ja sellega veeretama kodanikule kaela asjatult kulu raha uuesti Siseministeeriumile saatmise näol, kui perekonnanime on juba lõplikult muudetud. Üldiselt tuleb märkida, et kodanikkude perekonnanime kaitseregistrisse kandmise avaldise vastuvõtmist omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude poolt võib ainult tervitada kui sammu, mis kergendab perekonnanime eestistamise teostamist ja seetõttu teeb selle toimingut kodanikule vastuvõetavaks ja meeldivaks.

Perekonnanime kaitseregistrisse kandmiseks tuleb perekonnanime omanikul esitada sooviavaldis, milles tähendatakse sooviavaldaja perekonnanime ja nimi, soo-

viavaldaja naise ja laste nimed, sooviavaldaja endine perekonnanimi (kui pole tegemist põlise eestipärase perekonnanime omanikuga), kelle otsusega ja millal muudeti perekonnanimi (Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 16, RT 90 — 1935). Nagu tähendatud, võivad ka omavalitsuste perekonnaseisumetnikud võtta vastu neid sooviavaldisi edasitoimetamiseks Siseministeriumile. Sooviavaldajale tuleb lisandada 15 krooni, ja alles selle summa saabumise päevast Siseministeriumi loetakse vastav perekonnanimi kantuks kaitseregistrisse, sõltumata sellest, millal saabus sooviavaldis. Kui omavalitsuse perekonnaseisumetnik võtab sooviavaldise ja raha edasisaatmise enda peale, on soovitatav — juhtumil, kui perekonnanimi muudeti tema otsusega — saata korraga Siseministeriumile ka vastav perekonnanime muutmise toimik, sest ministerium nõuab selle niikuini välja. Kui kaitseregistrisse soovitakse kanda põline eestipärane perekonnanimi, tuleb põlise eestipärase perekonnanime olemuse tõenduseks lisandada sooviavaldajale sooviavaldaja perekonnaseisu- või sünnitunnistus (Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 16). Sooviavaldis ühes lisadega on tempelmaksuvaba tempelmaksu tariifi nr. 1, erandi 33 põhjal, sest tunnistas perekonnanime kandmisest perekonnanimede kaitseregistrisse ise on tempelmaksuvaba tariifi nr. 10, erandi 8 põhjal, kuna tunnistas eest võetakse Perekonnanimede korraldamise seaduse kõnesoleva paragrahvi põhjal erimaksu 15 krooni suuruses, mis läheb riigile.

Mida tuleb mõista põlise eestipärase perekonnanime all? Sellele vastab Perekonnanimede korraldamise seaduse selguskiri, mille järgi põlise eestipärase perekonnanime all mõistetakse eestipärase perekonnanime, mida vastav kodanik kandis enne 17. detsembril 1919, s. o. enne esimese perekonnanimede muutmist reguleeriva seaduse kehtimapanekut.

Kas igalüks võib taotella oma perekonnanime kandmist kaitseregistrisse? Minu arvates mitte; seda ei saa näiteks teha abielunaine. Sellel seisukohal asub ka Kohtuministeriumi nõunik J. Klesment. Kuna Perekonnanimede korraldamise seaduse § 9, p. 1 järgi tähendatakse perekonnanime muutmise sooviavaldises muide naise nimi ja kuna naine kannab BES § 5 põhjal mehe perekonnanime, saab abielusolijaist perekonnanime muutmise soovi

avaldada ainult abielumees. Isegi naise nõusoleku allkirja ei nõua kehtiv seadus, vastandina endisele Nimekorralduse seadusele ja kõigile tema eelkäijatele (Nimekorralduse seaduse § 11, RT 52 — 1934; Perekonnanimede muutmise seaduse § 1, RT 57 — 1930, Perekonnanime muutmise seaduse § 4, RT 2/3 — 1920). Sellest kõigest tuleb järeldada, et perekonnanime omanikuks kõnesoleva Perekonnanimede korraldamise seaduse paragrahvi mõttes on abielumees ja ainult tema võib taotella perekonnanime kaitseregistrisse võtmist, mida veel aitab tõendada Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 16, mille järgi perekonnanimede kaitseregistrisse kantakse muide . . . „sooviavaldaja naise ja laste nimed“. Järelikult sõltub mehest, kellele oma sugulasist ta lubab võtta sama perekonnanime, mida ta kannab ise. Kui asuda teisele seisukohale, s. o. et ka abielunaine võib taotella perekonnanime kandmist kaitseregistrisse, siis võib juhtuda, et oma perekonnanime eestistanud abielumehe sugulased (näiteks vanemad või vennad-õed) ei saa enesele võtta sama perekonnanime, mida kannab nende sugulane, kes varem kandis sama perekonnanime, mis nemadki, kuna abielunaise sugulased, kellel sageli puudub igasugune side uue perekonnanimega, viimase võivad võtta endale abielunaise nõusolekul.

Kui kaitseregistrisse kandmise sooviavaldise esitajaks on perekonnanime eestistanud või eestipärase, kuid halvapärase või tähendusliku perekonnanime muutnud kodaniku õigusjärglased, tuleb viimaseil tõendada oma õigust kanda perekonnanime kaitseregistrisse, s. o. tõendada, et nad tõesti ongi selleks õigustatud õigusjärglased, mida võib teha näiteks perekonnaseisutunnistise esitamisega.

Perekonnanime ei saa kanda kaitseregistrisse kõik kodanikud, kel on eestipärane perekonnanimi, vaid ainult need, kel on põline eestipärane perekonnanimi või kes on eestistanud oma perekonnanime või muutnud oma eestipärase perekonnanime tema halva kõla või tähenduse tõttu. Seda kipuvad üksikud perekonnaseisumetnikud unustama ja viivad seetõttu mõne kodaniku eksitusse. Nii ei saa näiteks kaitseregistri kaudu kaitsta oma perekonnanime need kodanikud, kes on muutnud oma perekonnanime soovist säilitada sugukonnanime või põhjusel, et endine perekonnanimi oli laialt tarvitusel.

Peab tähendama, et kehtiv seadus on ses mõttes siiski avaram kui endine Nimekorralduse seadus ja Perekonnanime korralduse seaduse § 16 algredaktsioon (RT 91 — 1934): seal lubati kaitseregistri kaudu kaitsta oma perekonnanime vaid neil kodanikel, kes olid eestistanud oma perekonnanime. Kaitseregistri sisseseadmise peamotiiviks oli nimelt selle küsimuse propagandiline külg. Taheti muide ka kaitseregistri abil viia inimesi perekonnanime eestistamisele, luues olundit, kus inimene, kes eestistas oma perekonnanime, võis oma soovil jääda ühes perekonnaga ainsaks oma uue perekonnanime kandjaks. Tegelik elu sundis siiski loobuma sellest mõttest: oli ülekohtune asetada paremasse seisundisse neid perekondi, kes saja aasta eest olid saanud või ise võtnud endale võõrapärase perekonnanime, võrreldes näiteks nendega, kes endale valisid ilusa eestipärase perekonnanime või kellele määrati pilkena nende inimese üle mõni halvatahenduseline eestipärane perekonnanimi. Olgu veel tähendatud, et ka need perekonnanime kodaanikud, kellele on määratud perekonnanimi või kes ise on endale valinud perekonnanime, ei saa oma perekonnanime lasta kanda kaitseregistrisse, mida eriti tuleb pidada silmas Petserimaa ja Narva-taguseis valdades, kus selliseid kodaanikke puhteestipärase perekonnanimedega eluneb õige palju.

Perekonnanime ja nime korraldamise määruse § 16 põhjal antakse kaitseregistrisse kantud perekonnanime omanikule tunnistis tema perekonnanime kandmise kohta kaitseregistrisse.

Kui kodaanikul on kaks perekonnanime, millest üks on kantud kaitseregistrisse, nagu näiteks Ranna-Rand, ja tema soovib kahest perekonnanime teisendist võtta tarvitusele ainsa perekonnanime ainult ühe ja nimelt selle, mis on kantud perekonnanime kaitseregistrisse, võib talle selle määrata, kuna ta tegelikult kannabki seda perekonnanime. See on ka ainus juhtum, kus perekonnanimi ei ole kaitstud kaitseregistri kaudu. Kodaanik peab sellisel korral tõestama dokumentide varal, et ta tegelikult kannab mitut perekonnanime, nende seas ka seda, mis on kantud mõne teise kodaaniku poolt kaitseregistrisse. Olgu veel tähendatud, et selliste juhtumite lahendamine ei kuulu perekonnaseisuametnikkude võimkonda, vaid ainult siseministri kompetentsi, sest kahe

või rohkem perekonnanime teisendist ühe tarvitusele võtmine ainsa perekonnanime ei kuulu lahendamisele lihtsustatud, vaid ainult harilikus korras.

Nõusoleku andmise allkirja tõestamist ei nõuta, kuna Perekonnanime korraldamise seadus ei sea üles sellist nõuet; harilikult ei tekigi vajadus allkirja tõestamise järgi, sest perekonnanime omaniku allkiri on Siseministeeriumis olemas soovivaldisel kanda perekonnanime kaitseregistrisse. Kui perekonnaseisuametnikul tekib kahtlus allkirja ehtsuses, võib ta selle saata Siseministeeriumile võrdlemiseks ministeeriumis oleva allkirjaga. Samuti ei nõuta suguluse tõestamist, kuna Perekonnanime korraldamise seadus ei püstita sellist nõuet. Pealegi ei saa arvata, et oma perekonnanime kaitseregistri kaudu kaitstud kodaanik hakkaks andma nõusolekut vähivõõraile isikuile, sest sellisel juhtumil kaob kaitseregistrisse kandmise mõte. Nõusolek perekonnanime määramiseks tuleb lugeda tempelmaksuvabaks kui eraisikute omavaheline kokkulepe, mida aga mitmed perekonnaseisuametnikud seni pole alati pidanud silmas.

Kui naiskodaaniku kaitseregistrisse kantud perekonnanime muutub tema abiellumise tõttu, ei saa ta minu arvates senikaua, kui ta kannab teist perekonnanime, lubada teisile võtta kaitseregistrisse kantud perekonnanime; seda võib ta teha, kui ta on saanud tagasi endise, s. o. kaitseregistrisse kantud perekonnanime (näiteks abielulahutuse puhul neupõlveperekonnanime tagasisaamise tõttu), sest Perekonnanime korraldamise seadus kõneleb perekonnanime omanikust.

Kaitseregistrisse kantud andmeid võib muuta perekonnanime omaniku sellekohasel soovil vastavate tõenduste esitamisel, näiteks tema nime osas, kui ta on hiljem muutnud oma nime, või täiendada, kui ta hiljem on näiteks abiellunud või tal on sündinud lapsed. Need hilisemad avaldised ei kuulu tempelmaksustamisele Perekonnanime korraldamise seaduse § 4 põhjal, kui on tegemist perekonnanime eestistamisega või eestipärase perekonnanime muutmisega tähenduselisil põhjusil. Küll aga kuuluvad tempelmaksustamisele põlise eestipärase perekonnanime omaniku sellised avaldised (Maksudevalitsuse seletus 26. juunist 1935, nr. 136/G).

Tähtpäev 17. detsember 1919 on võetud Perekonnanime korraldamise seadusse seepärast, et sel päeval hakkas keh-

tima esimene perekonnanime muutmise puutuv seadus Eestis, nimelt Perekonnanime muutmise seadus (RT 2/3 — 1920).

Kaitseregistrisse kantud perekonnanimed avaldatakse Perekonnanimed ja nime korraldamise määruse § 17 põhjal „Riigi Teataja Lisas“. Siinkohal tuleb omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude tähelepanu juhtida veel kord sellele asjaolule, et kaitseregistrisse kantud perekonnanimesid ei saa määrata ilma vastava perekonnanime omaniku kirjaliku nõusolekuta teisile kodanikele, mille vastu ikka veel kiputakse eksima. See sagedane eksimine tuleb muidugi sellest, et ei täheledata „Riigi Teataja Lisas“ ilmuvaid kuulutisi perekonnanimedele kaitseregistrisse kandmise kohta. Eksimuste vältimiseks on otstarbekohasem seada kokku tähestikulises järjekorras korraldatud kaitseregistrisse kantud perekonnanimed nimestik. Siseministeerium saatis omal ajal kõigi omavalitsuste perekonnaseisuametnikele selliselt koostatud trükitud nimestiku. See on nüüd muidugi ammu vanaenenud, kuid seda nimestikku oleks pere-

konnaseisuametnikud ise võinud kogu aeg täiendada, nagu mõned seda on teinudki. Võib-olla koostab ministeerium lähema aja jooksul uue sellise nimestiku ja saadab selle perekonnaseisuametnikele, kel siis tuleks kindlasti hoolitseda selle eest, et see oleks alati värsked ja sisaldaks viimaseid andmeid, muidu ta kaotab jällegi oma väärtuse.

Kui soovitakse vastava kirjaliku nõusoleku olelusel võtta kaitseregistrisse kantud perekonnanime omavalitsuse perekonnaseisuametniku kaudu, tuleb viimasel soovivaalduse kuulutise saatmisel „Riigi Teatajale“ tähendada kuulutise lõppu, et soovitud perekonnanime võtmiseks on kaitseregistrisse kantud perekonnanime omaniku kirjalik nõusolek; vastasel korral saadab Siseministeerium, kes muidugi midagi ei tea nõusoleku andmisest, kuulutise omavalitsuse perekonnaseisuametnikule tagasi, millega tekitatakse asjatut kirjavahetust (Siseministeeriumi Üldosakonna ringkiri kõigi omavalitsuste perekonnaseisuametnikele 24. maist 1935, nr. 751).

Narva-Jõesuu suvituskoha tekkimine ja arenemine kuni 1899. a. *)

Mag. A. Soom.

Narva linna arhivaar.

(Järg.)

Narva-Jõesuu kasvamine jätkus pidevalt. 1880. a. septembriks tõusis väljaantud suvituskruuntide arv Narva-Jõesuus 77-le ja Augas 38-le. Samal määral tõusis loomulikult ka linna tulu kruuntide väljaandmisest. Linnavalitsuse arvestuse järgi oli 1874.—1880. a. laekunud igaaastaste ja ühekordsete obrokimaksude näol kokku 20 579 rbl. 77 kop. Ehkki volikogu otsuse põhjal 14. oktoobrist 1877 väljamõõdetud kruuntide tagavarast pidi veel mõneks ajaks jätkuma, nimelt oli väljaandmata krunte Narva-Jõesuus 64 ja Augas 3, laskis linnavalitsus 1880. a. suvel mõõta välja veel 68 krunti (nr.nr. 136—204). Need asetsevad merest hoopis kaugemal, nimelt suvituskoha Kudruküla-poolses osas ja nad olid mõeldud väljaandmiseks eeskätt kohalikele ja vaesemaile elanikele. Linnavalitsuse ettepanekul otsustas volikogu 16. septembril 1880 määrata ka ühekord-

ne maks neilt kruntidelt madalam, nimelt 100 rubla. Seega oli Narva-Jõesuu ja Auga suvituskohas kujunenud välja kolm rajooni: paremal pool Vabaduse tänavat asetsev mererannik, 2) Narva-Jõesuu ja Auga vahel pahemal pool Vabaduse tänavat asetsev maariba ja 3) Poska tänava rajoon. Esimeses maksti kruntidest ühekordse maksu näol 500, teises 200 ja kolmandas 100 rubla. Igaaastase obroki maksu norm aga oli kõigis rajoones ühesugune, nimelt 1½ kopikat ruutsüllast.

Mis puutub suvituskoha elanikkude arvu, siis hindas linnavalitsus alaliste elanikkude arvu tol ajal 1500-le ja suvitajate arvu samuti ligikaudu 1500-le. Tegelikult oli suvitajate arv vähe madalam, nimelt 1882. a. 1277 isikut (184 perekonda) ja 1885. a. 1168 isikut (172 perekonda). Suures enamikus olid suvitajad pärit Venemaa pealinnast Peterburist ja Narvast.

*) Vt. „Linnad ja Alevid“ nr. 8 — 1936.

Mujalt märgib ametlik aruanne ainult üksikuid perekondi.

Narva-Jõesuu näiski kujunevat peamiselt Peterburi kodanikkonna suvituskohaks. 1885. a. aruande järgi oli näiteks peterburilaste suhteline arv veelgi suurenenud. Nimelt 131 perekonda üldarvust 172. Nende seas oli rida võrdlemisi väljapaistvaid ja jõukaid isikuid, kes sõitsid siia suure teenijaskonnaga ja jätsid hooaja kestel kohapeale võrdlemisi suured summad raha. Viimaste poolt omandati siis ka rida krunte ja ehitati neile nägusad suvilad.

Oli täiesti loomulik, et Peterburi peenem suvitajaskond nõudis suuremaid mugavusi. Seepärast tuli hakata aegsasti mõtlema suvituskoha keskuse — kuurhoone ehitamisele, orkestri palkamisele ja pargi paremale korrashoidmisele. See oli jällegi A. Hahn, kes algatas küsimuse linnavalitsuses ja hiljem volikogus. Kuna aga linn oli suvituskoha korraldamise alal võtnud endale juba rea uusi kohustusi, nagu teede ehitamine ja korrashoidmine, kahe politseiniku palk, posti-telegraafikontori ruumide üür, ja linnaomavalitsus üldse kaldus harrastama rohkem peostahu elamist, oli juba näha ette, et kavade teostamiseks on vähe väljavaateid. Seepärast tegi A. Hahn ettepaneku lubada temal tema poolt varemalt linnalt Narva-Jõesuu ja Auga vahelises rajoonis renditud kruntidel n-rid 95—104 ehitada omal kulul kuurhoone. Asutatavas asutises pidiid leidma ruumi seltskondliku kooskäimise ruumid, einelaud ja möbleeritud toad. Kuurhoone ülalpidamise kavatses A. Hahn üksinda või koos kompanjodega võtta enda peale, samuti orkestri palkamise ja pargi ning luha korrashoidmise. Tasuks aga palus ta kuurhoonet vabastada igasuguseist maksudest linna kasuks, kuna ta ei eeldavat, et ettevõtte oleks eriti tulukas. A. Hahn'i ettepanek esitati linnavalitsuse poolt 16. oktoobril 1881 volikogule seisukohavõtmiseks. 15 häälega 10 vastu otsustaski volikogu võtta vastu A. Hahn'i ettepaneku. Seega sai Narva-Jõesuu eraalgatuse korras endale võrdlemisi moodsa ja kerge arhitektuuriga kuurhoone. Hoone oli palkehitis. Samuti eraalgatuse korras oli juba 1881. aastaks Narva-Jõesuus asutatud apteek, vesiravila ja loodud Narva-ga korrapärane aurulaevavahendus.

1886. a. tabas suvituskohata raske tuleõnnetus. 16./17. augusti öösel puhkes siin tulikahju, levides kiiresti suure tuule tõttu.

Tulikahjus hävis 74 majaomanikul 97 maja. Kahjukannatajaid oli peale majaomanikkude 129 perekonda. Kogutud andmeil tõusis kahjusumma 152 261 rublale. Linnavolikogu liikme Vassili Tsvetajev'i arvates, kes sündmuse kohta esitas 25. augustil 1886 linnapeale aruande, soodustas õnnetust liiga tihe asustus. Nimelt polevat ehitamisel jälgitud külaehitiste ehitusmäärustikku ja krundid kohati olevat jagamise teel muutunud liig väikesiks. Paistab, et põles maha Narva-Jõesuu vanem osa turu ümbruses, mis oli asustatud õige tihedasti.

V. Tsvetajev'i ettepanekul otsustas volikogu 6. septembril 1886 asutada „Narva-Jõesuu heakorra komisjoni“, kuhu valiti A. Hahn, A. Zinovjev, P. Kotšnev, V. Tsvetajev ja linnaarhitekt A. Novitski. Komisjonile tehti ülesandeks valvata Narva-Jõesuus heakorra ja ehitusajanduse järgi, teostada Narva-Jõesuu uus planeerimine, kusjuures oleksid näidatud ära teed, avalikud platsid ja vahemaad üksikute ehitiste vahel (viimane ei võinud külaehitiste määrustiku järgi olla vähem kui 6 sülda), astuda põlenud kinnisvarade ja liiga väikeste kruntide omanikkudega läbirääkimusisse, mõjustades neid omandama krunte uuesti planeeritud rajoonis, et oleks võimalik teostada põlenud rajoonis uut planeerimist, nõuda tarbekorral Eestimaa kubermangu valitsuse kaasabil ehitajailt ehitusmäärustiku täpset täitmist. Kuna tulikahjus oli hävinud ka Narva-Jõesuu võõrastemaja ja veinikauplus, tehti komisjonile ülesandeks ehitada 8000-rublase tulekindlustuse väljamaksu arvel majanduslikul teel uus võõrastemaja ühes veinikaupluse ruumidega.

1886. a. näib olevat olnud Narva-Jõesuu arenguks üldse õnnetu aasta. Rääkimata tulikahjust, oli märgata tunduvalt seisakat ka suvituskruuntide väljaandmises. Kulud seevastu näitasid aina suurenemise tendentsi. Selle tagajärjel puhastulu, mis eelmisel aastail ulatus tuhandesse rubladesse, oli ainult 116 rbl. 44 kop. See asjaolu põhjustas linna eelarvekomisjoni võtma Narva-Jõesuu suvituskoha poliitikat 4. märtsil 1887 õige valju kriitika alla. Komisjon nentis küll, et A. Hahn'i idee — muuta linnale kuuluv liivane ja soine määkoht suvituskohaks, oli võrdlemisi õnnelik, sest kruntide soovijaid ja suvilate ehitajaid leidis ootamatult õige rohkesti, soised kohad kuivatati, Narva-Jõesuu elanikkude arv suurenes ja linna kassa

sai suuri tulusid, milline asjaolu omakorda aitas tõsta koha kaubanduslikku ja tööstuslikku tähtsust, kuid selles kasvamise protsessis olevat tulnud nüüd seisk ja kulud varsti ähvardavat ületada tulusid. Seepärast tegi eelarvekomisjon volikogule ettepaneku vähendada järgmisi väljaminekuid: teede korrashoidmiseks määratagu nõutud 500 rbl. asemel 200 rbl. ja politseinikkude palgakrediiti kärbitagu 720 rublalt 660 rublale. Edasi tulevat suvituskohas otsida linnale uusi tulusid. Komisjoni arvates tuli maksustada paatide üüritajad 4-rublase maksuga hooajalt, ühehobusevoorimehed 1-rublase ja kahehobusevoorimehed 4-rublase maksuga. Pealeselle tulevat nõuda, et aurulaevaühing kannaks osa laevasadama korrashoidmise kulusid. Edasi tegi komisjon ettepaneku kohustada linnavalitsust leida Narva-Jõesuus veelgi uusi tuluallikaid või jälle maksustada suvilate pidajaid.

Komisjoni väiteile vaidlesid vastu linnapea ja volinik A. Hahn, tõendades, et seisund polevat sugugi nii lootusetu. Volikogu otsustaski jätta teede korrashoidmise summa kärpimata. Kuid ka komisjoni ettepanek uute tulude asjus võeti vastu. Lisatulude leidmine tehti ülesandeks Narva-Jõesuu heakorra komisjonile. Sellise uue tuluna esitati heakorra komisjoni poolt 21. oktoobril 1888 volikogule 3-rublane maks igalt supelonnilt, mis pandi volikogu poolt kehtima esitatud kujul.

1890. a. pani volikogu Rakvere kreisiülema ettepanekul Narva-Jõesuu ja Augas kehtima esimesed kindlad voorimeeste-sõidutaksid. Nimetatud taksid kinnitati üksikasjalisemalt väljatöötatud kujul uuesti 16. juulil 1892.

1887. a. Narva linna eelarvekomisjoni poolt avaldatud pessimism osutus täiesti ilmaaegseks, sest suvituskoha kasvamine jätkus pidevalt ka järgnevail aastail. 1890. a. näiteks sai linn Narva-Jõesuust ja Augast brutotuluna 10 352 rbl., sellest 4779 rbl. võõrastemaja rendist, 2160 rbl. kruntide rendist, 126 rbl. supelonnide maksust ja muist maksudest Narva-Jõesuus 2487 rbl. ja Augas 800 rbl. Kulud ulatusid samal ajal ainult 1789 rbl. Seega jäi linnale netotuluna 8563 rbl. Narva-Jõesuu heakorra komisjoni aruande järgi 20. augustist 1891 olevat siinne suvituskoh koguni meelitanud pea kõik peterburilast suvitajad omal ajal kuulsast Tallinna suvituskohast Narva-Jõesuhu. Viimasil aastail tõusnud suvitajate arv

Narva-Jõesuus juba üle 300 perekonna. Komisjoni arvates on selleks, peale koha moodsa asendi ja liivase ranniku, aidanud kaasa just suvituskoha eeskujulik korraldus moodsa kuurhoone, pargi, vesiravila, suviorkestri jm. näol. Nimelt olevat Soome lahe rannikul küllalt teisigi pehme liivarannaga suvituskohi, näiteks Vaivara, kus pealegi raudteejaam lähemal, kuid nõudlikud peterburilased armastavat just mugavusi, mida Narva-Jõesuu pakuvad küllaldaselt määralt.

26. augustil 1891 otsustas volikogu Narva-Jõesuu heakorra komisjoni ettepanekul linna tulude suurendamise otsustarbelle maksustada, alates 1. jaanuarist 1892, Narva-Jõesuus ja Augas toiduainetega kauplejaid 3—10 rbl. hooajalt. Maksunorme muudeti ja osalt tõsteti volikogu otsusega 2. aprillist 1894. Uhtlasi otsustati 1891. a. teede ja kõnniteede ehitamise ja korrashoidmise järelevalvamiseks, maksude sissekassseerijaks ja teisiks ülesandeks panna Narva-Jõesuus ametisse eriline järelevalveametnik palgaga 360 rbl. aastas. Senine „Narva-Jõesuu ja Auga heakorra komisjon“ otsustati komisjoni ettepanekul muuta „Kudruküla linnamõisa administratsiooni komisjoniks“. Komisjoni valiti esimeheks V. Tsvetajev, liikmeiks A. Hahn, A. Zinovjev, J. Kotšnev ja A. Novitski. Uuestivalitud komisjonile tehti kohe ülesandeks ehitada praeguse Luha tänava kohta tee ja kaevata sellest kahele poole kraavid, et kuivatada sealset madalt soist maaala. Veel otsustas volikogu määrata 6000 rbl. krediiti õigeusu kiriku ehitamiseks Narva-Jõesuhu, milline ehitustöö oli alanud 1887. a. kuid oli raha otsa lõppedes seni lõpetamata. Suuremaks kuluks oli linnal ka maja ehitamine postkontori, politsei ja arestiruumi jaoks, milleks 12. aprillil 1891 assigneeriti 4000 rbl. Politseiametnikele maksis linn omalt poolt palga ja andis tasuta korteri.

Nagu nägime ülal, oli Narva linn Narva-Jõesuu suvituskoha väljaarenemiseks ja heakorra loomiseks astunud juba rea kasulikke samme. Kuid tervishoid oli jäänud seni orvu ossa. Eraalgatuse korras sai Narva-Jõesuu küll juba varakult apteegi, kuid alaline arst puudus. Arsti oli küll püütud palgata ametisse, kuid kuna alevi alaline elanikkond oli äärmiselt vaene ja arsti palk oli väike, ei saanud arstid Narva-Jõesuus elatuda. Nii lahkusid siit juba kaks arsti. Alalise arsti-

abi järgi oli aga kohapeal tarvidus suur. Viletsaig, hooneis ja halvastitoidetud elanikkonnas võtsid igal aastal külmal aastajal taudid, nagu rõuged, kurgutõbi, sarlakid jt. laialdaselt maad. Kuulujutt suvituskohas möllavaist taudidest ähvardas koguni peletada eemale suvitajad. Seepärast pöördusid Narva-Jõesuu jõukamad elanikud A. Hahn'iga eesotsas linnavalitsuse poole palvega, määrata Narva-Jõesuu arsti palgaks vastav summa. Kohalikkude elanikkude ja tehaste poolt olevat võimalik saada selleks otstarbeks küll aastas kuni 700 rbl., kuid sellest ei jätkuvat. Linnavolikogu, kellele palve linnavalitsuse poolt kanti ette, määraski 8. oktoobril 1893 selleks otstarbeks 200 rbl. aastas. Seejuures oli mõeldud kehville kodanikele, kes keelduvad rahalise arstiabi tarvitamisest, anda tasuta arstiabi.

Pea kõigi uute algatuste puhul Narva-Jõesuu suhtes oli, nagu nägime, tegev A. Hahn'i käsi. Oieti oli ju Narva-Jõesuu suvituskoha loomise algatuski läinud välja temalt. Tema teeneid tunnustas ka linnavalitsus ja volikogu. 29. jaanuaril 1894 valis volikogu A. Hahn'i 4 aastaks Kudruküla linnamõisa ja Narva-Jõesuu ja Auga suvituskohade juhatajaks või meie aja mõttes inspektoriks. Selles ametis oli tal parem võimalus kui seni hoolitseda suvituskoha edasise arengu eest. Sama aasta 4. detsembril esitas A. Hahn koos Peterburi kaupmehe Hugo Halgren'iga linnavalitsusele palve anda Narva-Jõesuus tasuta krunt ev. luteriusu kabeli ehitamiseks. Kabel olevat vajalik suvituse hooajal luteriusulisile suvitajatele jumalateenistuse pidamiseks. Kiriklik-administratiivselt oleks kabel kuulunud Vaivara kihelkonna juurde. Esitatud sooviavalduse volikogu rahuldaski 14. detsembril, seades omalt poolt tingimuseks, et kabel püstitatagu 10 aasta jooksul. Vastasel korral langeks maatükk linnale tagasi.

1895. a. kavatseti Narva-Jõesuus suvituskoha inspektori A. Hahn'i ettepanekul seada sisse suvitusemaks. Maksu määramist tingisid järgmised asjaolud: 12. aprillil 1894 kinnitas Vene keiser riiginõukogu ettepanekul Narva-Jõesuu ametlikult suvituskohaks ja vastavalt hakati suvitajailt nõudma politsei ülalpidamiseks 50-kõpikast maksu suvitushooajalt. See viis A. Hahn'i mõttele katta ka suvimuusika palkamise, aia ja pargi korrashoidmise, samuti ka muid selletaolisi kulusid, mis

seni kaeti suuremalt osalt erasummadest katta erilisest, seaduslikus korras määratud suvitusemaksust saadud summadest. Sellekohase ettepaneku esitas A. Hahn 1895. a. novembris Narva linnaeape V. Tsvetajevile, kes kandis selle volikogule ette. Linnavalitsus toetas omalt poolt ettepanekut ja soovitas määrata suvitusemaksu umbes samul alusel, kui see oli 1882. a. määratud Haapsalus. Linnavolikogu, kuulunud ära linnavalitsuse poolt antud selgituse, otstustas pöörduda Peterburi kuberneriga kaudu Vene siseministri poole, paludes luba linnavalitsusel aasta jooksul maksustada suvitajaid Narva-Jõesuus ja Augas 5 aasta jooksul järgmisil alusel: suvilais elunevailt suvitajailt — kuni 5% korteriüürist ja pansioonides, kuurhoones, võõrastemajus, rooglais jne. elunevailt suvitajailt — 3 rbl. isikult hooajal. Suvitusemaks, tuli maksta ette. Suvitusemaksust olid vabad isikud, kes sõitsid suvituskohale teenistuse huves, sõjaväelased ja tsiviilametnikud, kes arstisid end riigi või heategevate asutiste kull, isikud, kes maksid korterist alla 25 rbl. hooajalt, samuti ka isikud, kes ei peatunud suvituskohas üle 8 päeva. Linnavolikogu seisukoht tehti linnavalitsuse poolt teatavaks Peterburi kuberneriga kaudu vene siseministri krahv Toll'ile. Viimane omakorda andis küsimuse rahaministri seisukohavõtmiseks. Rahaminister Vitte, tutvunud Narva linna 1893.—1895. a. eelarvega ja nähes, et linn saab Kudruküla linnamõisast ja suvituskohast võrdlemisi suuri tulusid (1893. a. — 8000 rbl., 1894. a. — 10 000 rbl. ja 1895. a. — 11 000 rbl.), otsustas Narva linna ettepaneku seada sisse Narva-Jõesuu ja Auga suvituskohades suvitusemaks lükata tagasi. Linnavolikogus, kus see küsimus oli arutusel 29. oktoobril 1897, nenditi siiski, et linnal on suvituskoha arvel selleks küllalt suuri väljaminekuid, et ta võiks võtta oma kanda ka suvemuusika palkamise, kuurhoone ülalpidamise ja pargi ja kõnniteede korrashoidmise. Suvitusemaks aga ei saavat suvitajatele kuidagi liialt koormavaks. Olevat ju selline maks tarvitusel reas Venemaa suvituskohades, nagu Haapsalus, Jaltas, Feodosias, Eupatoorias ja Kuressaares. Seepärast otsustati teha linnavalitsusele ülesandeks veel kord katsuda hankida valitsuselt luba suvitusemaksu sisseseadmiseks.

1895. a. sügisel juhtus Narva-Jõesuus teine suurem tulikahju. Nimelt põles

15. septembri öösel maha linnale kuuluv võõrastemaja ja veinikaupluse hoone. Tulkindlustussumma — 9125 rbl. oleks võimaldanud linnale jälle püstitada hoonet endises suuruses. Linnavalitsus aga leidis, et senine võõrastemaja ei suuda enam rahuldada kasvava suvituskoha tarvidusi ja tegi seepärast volikogule ettepaneku ehitada soliidne ja suurem hoone endise asemele. Kuid volikogu tegi suvituskoha juhatajale A. Hahn'ile korralduse, et uue võõrastemaja hoone ehitamise kulud ei tohi ületada kindlustussummat. Ehitustöö pidi aga kohe algama, sest võõrastemajast ja veinikauplusest oli linnal aastas 5329 rbl. tulu. Vahepeal oli linna ehituskomisjonile kahe arhitekti — A. Novitski' ja O. Laupmann'i poolt esitatud kavandid. Mõlema järgi oleks hoone maksunud vähemalt 17 000 rbl. Hoone tuli esiteks suurem, teiseks olid eelmise võõrastemaja ehitusest saadik tõusnud metsamaterjali hinnad ja töötasu. Viimaks otsustaski volikogu ehitada 17 000-rublase maja, kusjuures 12 000 rbl. võeti 1896. ja 5000 rbl. 1897. a. eelarvesse.

Seejuures maja sisemus kavatseti ehitada linnaarhitekti A. Novitski', kuna fassaad — ehituskomisjoni liikme O. Laupmann'i plaani järgi.

Tuletõrje korraldus Narva-Jõesuus jättis üldse palju soovida. See ilmnis eriti järjekordse tulikahju puhul 19. mail 1896. Kohapeal puudus nii tuletõrjeselts, kui tuletõrjedepoo. Tuletõrjeabinõud olid sini-seal laiali. Neile puudusile juhtis linnavalitsuse tähelepanu ka Peterburi kuberneriga poolt. Et puudusi tuletõrje alal kõrvaldada, tegi linnaeape 31. mail 1896 volikogule ettepaneku, määrata Narva-Jõesuus tuletõrjedepoo ehitamiseks 525 rbl. krediiti. Ühtlasi esitas ta volikogule tutvumiseks ehitatava depoo projekti ja eelarve. Ettepanek rahuldatigi volikogu poolt samal koosolekul. Samuti selgus, et Narva-Jõesuus vabatahtliku tuletõrjeseltsi organiseerimine oli parajasti käimas. Kaks aastat tagasi oli sellekohane üritus nurjunud põhjusel, et Eestimaa kuberner jättis temale esitatud põhikirja kavandi kinnitamata.

(Järgneb.)

Eesti Linnadeliidu tegevusest.

Eesti Linnadeliidu juhatuse koosolekul, mis peeti 19. jaanuaril 1936, avaldati riigivanema vanema käsundusohvitseri kiri 4. jaanuarist 1936 ELL esimehele, milline sisult järgmine: „Härra Riigivanema ülesandel palun võtta vastu ja Eesti Linnadeliidule anda edasi parim tänu 20. det. l. a. läkitatud tervituse ja häade soovide eest“.

Kuulanud V. Smetanin'i ettekanne linnade rahanduse reformi, otsustati saata majandusministri juurde delegatsioon, millesse valiti A. Uesson, K. Luik, A. Maramaa ja F. Suit, kes selgitaks ELL seisukohti kavandatava reformi kohta.

Siseministeeriumi Omavalitsusteosa-kond palus ELL avaldada oma seisukohta Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi kavastuste kohta muuta kooliealiste laste nimestikkude pidamise korda. Seejärgi täidaksid tulevikus teatelehed kooliealiste laste kohta omavalitsusasutiste asemel politsei-asutised koos aadressbüroole saadetavate lehtega.

Arutanud küsimust, otsustati pooldada kooliealiste laste nimestikkude pidamise korra muutmist.

Väljudes otstarbekohasuse seisukohalt, arvati, üldtähendatud nimestikkude pidamine raamatusüsteemis tuleks asendada nende pidamisega kartoteeksüsteemis, mis on igati kergemkäsiteldav.

Tallinna Linnavalitsus palus kaaluda Rohuteadlaste Koja heaks linnade apteekidelt võetava retseptimaksu küsimust, sest praegukehtiva Rohuteadlaste Koja seaduse § 40 järgi on kojalt õigus võtta enda heaks vabamüügiapteekidelt arstiresepti järgi valmistatud igalt ravimilt mitte üle ühe sendi. Sama seaduse § 1, p. 6. järgi on Rohuteadlaste Koja üheks ülesandeks asutiste ellukutsumine ja ülalpidamine rohuteadlaste ja nende perekondade kindlustamiseks vanaduse, haiguse, tööpuuduse ja töövõimetuse vastu. Linnade apteekide teenijate suhtes on need ülesanded lahendatud Riigi- ja omavalitsusteenijate pensioniseadusega ja seega on nende apteekide teenistuses olevate Rohutead-

laste Koja liikmed juba kindlustatud juhtumite vastu, mis on tähendatud Rohuteadlaste Koja seaduse § 1, p. 6.

Arvestanud seda, otsustati paluda Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi kaaluda

Rohuteadlaste Koja seaduse § 40 muutmist ses mõttes, et omavalitsuste apteegid vastataks Rohuteadlaste Koja heaks võetavast maksust, selle võimatuks osutumisel aga vähendataks see maks tunduvalt.

Kroonika.

Helsingi pandimajade kommunaliseerimisest.

Soome rahaministeerium tegi Helsingi linnavalitsusele ettepaneku osta välja aktsiaseltside aktsiad ja omandada senised erpandimajad. Linnavalitsus kaalus seda küsimust ja otsustas hääldenamusega pooldada põhimõtet, kui selle all ei kannata linnä rahanduselised huvid. Rahaministeerium omalt poolt lubas selleks laenu vanadus- ja invaliidsusfondist 15% aastast 15-aastase kustutustähtajaga. Kuna Helsingis teotsevad pantlaenude andmise alal kaks aktsiaseltsi, otsustas linnavalitsus osta välja ühelt aktsiaseltsilt 9020 aktsiat à 700 Smk. ja teiselt — 20231 aktsiat à 100 Smk. Üldse oleks selleks olnud vaja 17 704 000 Smk. Küsimus oli kaalumisel hinnavolikogus 18. septembril 1935, kes siiski asus eitavale seisukohale aktsiate väljaostmise ja seega pandimajade kommunaliseerimise küsimuses.

Esimene eralennuväli Soomes.

Turu linn avas 8. septembril 1935 pidulikult oma uue lennvälja hulga kohalikkude ja välismaa külalisteosavõtul. Osavõtjate hulgas oli ka Soome president. Avakõne pidas Turu linnavolikogu esimees A. Kontu. Lennuvälja sisseseadmine on senini maksunud ümmarguselt 5 000 000 Smk. See on esimene eralennuväli Soomes.

Jäämurdja üürimine Viiburile.

Viiburi linnavolikogu otsustas linnale üürida jäämurdja, kes hoiaks lahti linnale kuuluva sadama. Linn maksab jäämurdjale iga päeva eest, mil see on linna

käsituses, 3000 Smk., ja peale selle veel 750 Smk. iga tunni eest, mil jäämurdja on teotsenud.

Lauritsal uus täienduskoolihoone.

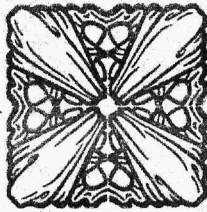
Lauritsala alev avas 22. septembril 1935 pidulikult oma uue täienduskoolihoone. Kooli töö- ja õppesaalid on seatud sisse nii, et neis oleks võimalik õpetada ettevalmistavaid aineid mitmesuguseks oskustöiks, samuti on selleks soetatud vastavad õppeabinõud. Ehituskulud tõusid 2 500 000 Soome margale.

Kouvola uus teenistumäärustik.

Kouvola alevivolikogu võttis 24. septembril 1935 vastu uue teenistumäärustiku, mis muuseas ka normeerib palgatingimused. Uus määrus korraldas ka ümber teenistusvanustasu saamise tingimused. Uue määruse järgi tõuseb palk 5% võrra iga 5 aasta järele, arvates kaasa 20 aastat. Senise määrustiku järgi oli viimane tõus pärast 15-aastast teenistust.

Tuletõrje alalise valve sisseseadmine Hyvinkäs.

Hywinkää alevivolikogu otsustas 18. septembril 1935 anda alevi alalise tulekaitsekorralduse vabatahtlikule tuletõrjekomandole, kusjuures alev maksb tuletõrjeühingule 15 000 Smk üüriks, telefonikuludeks ja valvemeeskonna ülalpidamiseks, samuti ka signalisatsioonivõrgu korrashoidmiseks. Selle eest peab vabatahtlik tuletõrjeühing alaliselt valvekorral 1 kustutusülema ja 3 tuletõrjujat, kes on alati valmis signaali saabumisel sõitma kohe välja.

„Linnad ja Alevid“

Eesti Linnadeliidu häälekandja

ilmub 1935./36. a. VIII aastakäiguna, avaldades artikleid ja teateid nii kodu- kui välismaade linna- ja aleviomavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende kavatsuste ja saavutustega jne.

Ajakiri ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s., aastakäigu (10 numbrit) — kr. 2.50.

Saadaval ka vanemad aastakäigud.

Toimetuse ja talituse: Eesti Linnadeliit, Tallinn, Pikk 6
Telefon 431-58.

